

**ZAMONAVIY TA'LIM YONDASHUVLARINING IJTIMOYIY IQTISODIY
TA'SIRLARI**

Nosirov Sabohiddin

Alfraganus Universiteti Xalqaro munosabatlar yo'nalishi 1-bosqich talabasi

Abdullayeva Mohiniso

Alfraganus Universiteti Xalqaro munosabatlar yo'nalishi 1-bosqich talabasi

Abdurahmonov Xolboy To'xtayevich

Ilmiy rahbar:

Annotatsiya. Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim dasturlarining ijtimoiy iqtisodiy ta'sirlari, O'zbekistonda yangicha ta'lim yondashuvlarining kirib kelishi va uni qo'llashdagi ijtimoiy iqtisodiy muammolar haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: E-maktab tizimi, Finlandiya ta'lim dasturi, Bilimlar bellashuvi, Onlayn platformalar.

Абстрактный: В статье рассматриваются социально-экономические последствия современных образовательных программ, внедрение новых образовательных подходов в Узбекистане и социально-экономические проблемы, связанные с их реализацией.

Ключевые слова: Система электронного образования, Финская образовательная программа, Конкурс знаний, Онлайн-платформы

Abstract: This article discusses the socio-economic impacts of modern educational programs, the introduction of new educational approaches in Uzbekistan, and the socio-economic problems associated with their implementation.

Keywords: E-school system, Finnish educational program, Knowledge competition, Online platforms

KIRISH

Odamzod bor ekan, ma'lum bir bilimlarni olish, ma'lum bir sohaga doir bilimlarga ega bo'lish uchun ta'lim tizimidan foydalanishgan. Bugungi kunda esa ushbu ta'lim tizimi yuksak darajada rivojlanib bormoqda.

TAHLIL

Bugungi kunda zamonaviy ta'limda ro'y berayotgan islohotlar, kiritilayotgan o'zgartirishlar ijtimoiy va iqtisodiy sohalarga har tomonlama ta'sir ko'rsatmoqda. Bu ta'sirlarni birgina O'zbekiston misolida ko'rishimiz mumkin.

Bugungi kunda O'zbekistonda ta'lim tizimida bir qator o'zgarishlar ro'y berdi. O'zbekistonda so'nggi yillarda ta'lim sohasida tub islohotlar amalga oshirilmoqda. Prezident qarorlari va Davlat dasturlari asosida raqamli ta'lim, masofaviy o'quv kurslari, elektron darsliklar va platformalar (masalan, ZiyaNET, edu.uz, UzEdu, Bilimlar bellashuvi) keng joriy etilmoqda. Bu orqali respublikaning chekka hududlaridagi o'quvchilar ham sifatli

bilim olish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Shuningdek, inklyuziv ta'limga bo'lgan e'tibor ortib, maxsus ehtiyojli bolalar uchun moslashtirilgan o'quv dasturlari yaratilmoqda. Yoshlar orasida raqamli savodxonlik darajasi oshib, zamonaviy texnologiyalardan foydalana olish qobiliyati kuchaymoqda. Bularning barchasi O'zbekistonning ijtimoiy barqarorligi va taraqqiyoti uchun muhim omil sanaladi.

2. Iqtisodiy ta'sirlar

Ta'lim va iqtisodiyot o'rtasidagi bog'liqlik tobora kuchayib bormoqda. O'zbekistonda Kasb-hunar maktablari, Texnikumlar va dual ta'lim tizimlari orqali amaliy bilim va ko'nikmalar berish yo'lga qo'yildi. Bu yondashuv yoshlarni mehnat bozorining real ehtiyojlariga mos tayyorlashga xizmat qilmoqda. Bundan tashqari, ta'limni raqamlashtirish orqali yangi ish o'rinlari, xususan, IT, dasturlash, sun'iy intellekt, grafik dizayn, muqobil ta'lim platformalari kabi sohalarda bandlik imkoniyatlari yaratilmoqda. Bu esa o'z navbatida mamlakatning innovatsion iqtisodiyotga o'tish jarayonini tezlashtirmoqda. Davlat tomonidan "Bir million dasturchi", "Yoshlar — kelajagimiz", "Ilm-fan va innovatsiyalar yili" kabi tashabbuslar orqali ta'limni iqtisodiy rivojlanishning asosiy drayveri sifatida qo'llab-quvvatlayotgani ayniqsa e'tiborga loyiqdir. Ammo bu o'zgarishlarni yutuqlari bo'lgani kabi bir qancha kamchiliklari ham bor edi. Ammo bugungi kunda O'zbekistonda ta'lim sohasida bir qator ijtimoiy iqtisodiy muammolar mavjud. Bular:

1. **Moliyaviy ta'minotning yetarli emasligi.** Davlat byudjetidan ajratilayotgan mablag'lar ta'lim tizimini to'liq modernizatsiya qilish uchun yetarli emas. Ko'plab maktablar va OTMLar zamonaviy texnologiyalar, infratuzilma va didaktik vositalardan mahrum.
2. **Kadrlar salohiyatining pastligi.** O'qituvchilar va professor-o'qituvchilarning malakasi ba'zi hollarda zamonaviy talablarga javob bermaydi. Ularning oylik maoshi past, bu esa sohaga yosh kadrlarning qiziqishini pasaytiradi.
3. **Hududlararo ta'lim sifatidagi tafovut.** Shahar va qishloq maktablari o'rtasida katta farq mavjud. Qishloq maktablari ko'pincha jihozlar, internet va malakali kadrlar bilan yetarlicha ta'minlanmagan.
4. **Korrupsiya va adolatsizlik holatlari.** Kiruvchi imtihonlar, reyting tizimi va attestatsiya jarayonlarida ayrim hollarda korrupsiya, tanish-bilishchilik va adolatsizlik holatlari uchrab turadi.
5. **Texnologik jihozlarning yetishmasligi.** Ko'plab ta'lim muassasalarida kompyuter texnikasi, internet tarmog'i va zamonaviy o'quv dasturlari yetarli emas.
6. **Ta'lim tizimi va mehnat bozori o'rtasidagi nomuvofiqlik.** Bitiruvchilar ko'pincha o'z mutaxassisligi bo'yicha ish topa olmaydi, bu esa ta'lim sifatiga va kasb tanlashga salbiy ta'sir qiladi.

Ushbu muammolarga quyidagicha yechim berishimiz mumkin:

1.	Moliyaviy	ta'minotni	yaxshilash
Muammo: Ta'lim tizimiga ajratilayotgan mablag'lar yetarli emas. Maktablar, kollejlar va oliy ta'lim muassasalari zamonaviy texnologiyalar, qulay sharoit va kerakli jihozlar			

bilan to'liq ta'minlanmagan. Bu holat ta'lim sifatiga bevosita salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.
Yechimlar:Byudjet mablag'larini oshirish: Ta'limga ajratiladigan davlat byudjeti ulushi O'zbekiston rivojlangan mamlakatlar tajribasi asosida kamida 5-6% darajasigacha yetkazilishi kerak.

2. Xususiy sektorni jalb qilish: Nodavlat ta'lim muassasalari faoliyatini rag'batlantirish, ular uchun soliq imtiyozlari, subsidiyalar berish orqali moliyaviy yukni kamaytirish.

Ta'lim grantlari tizimini kengaytirish: Kam ta'minlangan oilalar farzandlari uchun alohida grant va stipendiyalar ajratish, ijtimoiy himoya kuchaytirilishi zarur.

Homiylik va xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik: Jahon banki, Yevropa Ittifoqi, Islom taraqqiyot banki kabi tashkilotlar bilan ta'lim sohasidagi loyihalarni kengaytirish.

3. Kadrlar salohiyatini oshirish

4. Muammo:O'qituvchilarning soni va sifati yetarli emas, ayniqsa chekka hududlarda malakali pedagoglar tanqisligi muammo bo'lib qolmoqda. Ularning mehnatiga nisbatan to'lovlar past, bu esa yosh kadrlar uchun sohani jozibador qilmayapti.

Yechimlar:Malaka oshirish tizimini modernizatsiya qilish: Har bir o'qituvchi uchun yiliga kamida bir marta zamonaviy metodika asosida treninglar tashkil qilish, onlayn kurslar orqali o'qituvchini uzluksiz rivojlantirish.

O'qituvchilarni rag'batlantirish tizimi: Pedagoglarga mukofotlar, ilmiy ishlar uchun grantlar, yuqori ko'rsatkichlarga ega bo'lgan o'qituvchilar uchun mukofot pullari ajratilishi lozim.

5. Hududiy muvozanatni saqlash: Chekka hududlarga borib ishlayotgan o'qituvchilar uchun uy-joy bilan ta'minlash, xizmat uylarini ko'paytirish, transport xarajatlarini qoplash kabi imtiyozlar berilishi kerak.

Pedagogik ta'limga bo'lgan qiziqishni oshirish: Oliy ta'limda pedagogika yo'nalishlari uchun grantlar sonini ko'paytirish, bu soha bitiruvchilari uchun kafolatli ish bilan ta'minlash tizimini joriy etish.

6. Hududlararo ta'lim tengsizligini kamaytirish

Muammo:Qishloq va shahardagi ta'lim sifati o'rtasidagi tafovut katta. Shaharlardagi maktablar texnik va infratuzilma jihatdan rivojlangan bo'lsa, qishloq maktablari orqada qolmoqda.

Yechimlar:Infratuzilmani yaxshilash: Qishloq hududlaridagi eski maktablarni rekonstruksiya qilish, yangilarini qurish, zamonaviy mebel va texnika bilan ta'minlash.

Mobil ta'lim markazlari: Chekka hududlarga kutubxona, laboratoriya, IT xonalari olib boruvchi mobil markazlar tashkil etish orqali vaqtinchalik tenglik yaratish.

Onlayn ta'limni kengaytirish: Masofaviy ta'lim platformalarini har bir maktabda faol ishlatish, o'qituvchilar va o'quvchilar uchun zarur texnika (noutbuk, planshet, internet)

bilan

ta'minlash.

4. Korrupsiya va adolatsizlikka qarshi kurash

Muammo: Oliy o'quv yurtlariga kirish, attestatsiya, reyting tizimi kabi jarayonlarda ba'zida adolatsizlik va korrupsiya holatlari uchrab turadi. Bu esa ijtimoiy tenglikni buzadi va yoshlar orasida norozilikni kuchaytiradi.

Yechimlar: Jarayonlarni to'liq raqamlashtirish: Kirish imtihonlari, baholash jarayonlari va diplom berish tizimlarini to'liq elektron shaklga o'tkazish.

Kuzatuv tizimini joriy etish: Ta'lim muassasalarida ichki nazorat bo'limlari, anonim shikoyat yo'llari, jamoatchilik ishtirokidagi monitoring joriy etilishi lozim.

Jazo muqarrarligini ta'minlash: Korrupsiyaga aloqador pedagoglar va rahbarlarga nisbatan qat'iy choralar ko'rish, bu haqida ochiq axborot berish orqali boshqalarga saboq bo'lishini ta'minlash.

5. Zamonaviy texnologiyalarni ta'limga joriy etish

Muammo: Texnologik taraqqiyotga qaramasdan, ko'plab maktablarda raqamli ta'lim vositalari yetarli emas, o'qituvchilar ham bu vositalardan foydalanish ko'nikmasiga ega emas.

Yechimlar: Internet infratuzilmasini yaxshilash: Har bir maktabni keng tarmoqli internet bilan ta'minlash, ayniqsa qishloq maktablariga alohida e'tibor qaratish.

IT bo'yicha qayta tayyorlash: O'qituvchilarni zamonaviy texnologiyalar, sun'iy intellekt, dasturlash asoslari bo'yicha o'rgatish.

Raqamli platformalarni ishlab chiqish: Milliy ta'lim platformalarini yaratish (masalan: my.edu.uz, uzlearning.uz), bu orqali o'quvchilar istalgan joyda ta'lim olishi mumkin.

6. Ta'lim va mehnat bozori o'rtasidagi nomuvofiqlik

Muammo: Ko'plab bitiruvchilar kasbiy tayyorgarlik darajasining pastligi yoki bozor talablariga mos emasligi sababli ishsiz qolmoqda.

Yechimlar: Kasbiy yo'naltirishni kuchaytirish: Maktabdayoq o'quvchilarga ularning qiziqishlariga mos kasblarni tanlashda yordam beradigan markazlar ochish.

OTM va ishlab chiqarish korxonalari hamkorligi: Har bir oliy ta'lim muassasasi o'ziga yaqin sohalaridagi korxonalar bilan doimiy amaliyot, seminarlar, stajirovkalar tashkil etishi kerak.

Ta'lim dasturlarini qayta ko'rib chiqish: Bozor ehtiyojlarini doimiy tahlil qilish asosida yangi o'quv kurslari, fakultetlar ochish va zamonaviy mutaxassisliklarni rivojlantirish.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, AKT vositalari ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylanib bormoqda va bu jarayonni izchil, ilmiy asoslangan yondashuv asosida tashkil qilish zarur. Kelgusida ta'limda innovatsion texnologiyalarni qo'llashni yanada chuqurlashtirish, ularni milliy ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyatlariga moslashtirish, shuningdek, pedagoglarni zamonaviy vositalar bilan ishlashga tayyorlash ustuvor vazifalardan biri bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1) O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TA'LIM SOHASIDAGI ISLOHOTLAR
<https://cyberleninka.ru/article/n/o-zbekiston-respublikasida-ta-lim-sohasidagi-islohotlar>
- 2) OECD (2023). *Education at a Glance 2023*. OECD Publishing.
- 3) World Bank Reports (2020–2023). O'zbekistonda ta'lim sohasidagi islohotlar va infratuzilma haqida hisobotlar.
- 4) Ministry of Education, Singapore. (2023). Retrieved from <https://www.moe.gov.sg>
- 5) UK Department for Education. (2023). Retrieved from <https://www.gov.uk/government/organisations/departments-for-education>
- 6) Rustamov, B. (2022). "o'zbekistonda zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirishning dolzarb muammolari." *Pedagogika va Psixologiya* jurnali.
- 7) Karimova, N. (2023). "Xalqaro tajribalarni joriy etishning real holati." *Ta'lim va Innovatsiyalar* ilmiy jurnali.
- 8) UNESCO (2022–2023). *Global Education Monitoring Report*. UNESCO Publishing.